

Voorwoord

Een meesterproef

Patrimonium is honderd jaar. Een zeer respectabele leeftijd, vindt waarschijnlijk iedereen. Maar is 100 jaar 'oud'? Het is maar net hoe je 'leeftijd' bekijkt en waar je die mee vergelijkt. Het belangrijkste is natuurlijk hoe je je voelt en functioneert als honderdjarige! Anders gezegd: ben je nog vitaal, reageer je nog goed op de eisen van de tijd? Is Patrimonium nog vitaal?

Piepjong?

Patrimonium is honderd jaar. Daarmee zijn we als organisatie ouder dan de eerste huizen die we realiseerden. Want na onze oprichting in 1914 duurde het nog even voor onze woningen aan de Meeuwerderbaan gebouwd werden. Maar in de stad Groningen zijn er huizen die honderden jaren oud zijn. In de binnenstad kun je aan pleinen en belangrijke straten nog tientallen huizen met een

bakstenen kern uit de 13e en 14e eeuw vinden. Bijvoorbeeld het Gotisch Huis in de Brugstraat waarin het scheepvaartmuseum is gevestigd. Dus als je het daarmee vergelijkt zijn wij - onze organisatie én onze woningen - nog piepjong!

Zinvol?

Patrimonium bestaat een eeuw. De meeste organisaties in onze stad zijn nog lang geen honderd. Er zijn in deze stad wel mensen die ouder zijn dan onze organisatie. Maar ook de meeste mensen worden geen honderd. Nog niet. Vergeleken met de meeste andere organisaties en mensen zijn we dus relatief oud. Maar waar het écht om gaat - en wat dat betreft lijkt een organisatie veel op een mens - is uiteraard hoe we ons voelen. Of we gezond zijn, hoe we functioneren en of we nog zin hebben in datgene wat we doen. En: of we dat wat we doen zinvol vinden.

Lees verder op pagina 2

in dit nummer o.a.:

- Feest huurders in MartiniPlaza
- Het langst én het kortst in dienst bij Patrimonium
- 100 jaar terugkijken, stilstaan en vooruitkijken

Vervolg van pagina 1

Vitaal doorgaan!

Daar kunnen we als Patrimonium heldere antwoorden op geven. We voelen ons prima. Als organisatie zijn we in goede conditie en gezond. We hebben de indruk dat we goed functioneren. En we hebben nog altijd veel zin in wat

We gaan vitaal door voor onze huurders!

we doen: betaalbare, goede en comfortabele woonruimte realiseren, aanbieden, onderhouden en beheren. Voor jong én oud. Ook onder omstandigheden en voorwaarden die voor onze organisatie niet makkelijker zijn geworden. Dat vinden we ook heel zinvol! Daar gaan we dus gewoon mee door.

we doen: betaalbare, goede en comfortabele woonruimte realiseren, aanbieden, onderhouden en beheren. Voor jong én

(On)beïnvloedbaar

Honderd jaar word je niet door star te zijn, maar ook niet door in alle vernieuwingen zo maar mee gaan. We zijn wat dat betreft honderd jaar beïnvloedbaar en onbeïnvloedbaar geweest. We hebben veel onderzocht en veel goeds behouden. Dat we die honderd jaar goed zijn door gekomen beschouwen we als een meesterproef die we hebben afgelegd voor onze huurders. Dat is een mooi fundament voor ons om vitaal door te gaan voor onze huurders!

Auke de Vries
Directeur-bestuurder

Mini-symposium

Op 12 maart 2014 vond een mini-symposium plaats voor belanghebbenden van Patrimonium, waarbij onder andere de huurder-vertegenwoordigers voor uitgenodigd waren. Ongeveer 200 mensen waren aanwezig in de Der Aa-kerk. Gesproken werd over de vraag 'wat is de houdbaarheidsdatum van woningcorporaties?'. 2

Na een toespraak door Wouter Beekers, volgde een discussie met een panel onder leiding van Cunera van Selm.

Onze voorzitter van de raad van commissarissen, Erik de Haas, overhandigde het eerste exemplaar van het boek '100 jaar thuis' aan wethouder Roeland van der Schaaf. In totaal hebben 1000 huurders het boek aangevraagd en gekregen. Het boek is nu ook in boekhandels te koop.

Na afloop van het mini-symposium was er een hapje en drankje.

Feest huurders in MartiniPlaza

Wat was het een geweldig feest op zaterdag 22 maart in de MartiniPlaza!

We kregen veel positieve en enthousiast reacties.

Ruim 900 mensen genoten bij het hoofdpodium van optredens van Burdy, Hollands Verdriet, Lucas & Gea en Jannes. In een andere ruimte speelde 'the great pianoshow on tour' verschillende verzoeknummers terwijl een jazztrio in het café zorgde voor de muzikale noot.

Het langst én het kortst in dienst bij Patrimonium

Onze Patrimonium-medewerkers leveren al bijna honderd jaar een grote bijdrage aan het wooncomfort van onze huurders. Ze vormen samen dus niet alleen het gezicht, maar ook de kracht van onze organisatie. Twee van hen, Chris Boerema en Frank Wiersema, werken respectievelijk het langst én het kortst bij ons. Hoe kijken zij tegen Patrimonium aan?

Sterk punt

Chris, voorman loodgieter en vervangend opzichter, startte in 1968 bij Patrimonium. “We hadden toen circa 2.200 woningen en ongeveer 20 medewerkers. Nu doen we 6.700 met 43 medewerkers. Toen besteedden we, net als nu, bepaalde werkzaamheden uit. Maar uit die cijfers mag je wel afleiden dat we nu efficiënter werken. We hebben vandaag de dag ook heel andere middelen tot onze beschikking. Neem bijvoorbeeld ons vervoer. Tot in de jaren tachtig deden we als schilders, loodgieters en timmerlieden alles op de fiets of bakfiets. Weer of geen weer! Nu hebben we goed uitgeruste busjes. Wij liepen nooit ver vooruit in de verandering, maar beslist niet achteraan! Dat is een sterk punt van ons.”

‘Alles op de fiets of bakfiets. Weer of geen weer!’

uit. Maar uit die cijfers mag je wel afleiden dat we nu efficiënter werken. We hebben vandaag de dag ook heel andere middelen tot onze beschikking. Neem

Menselijke organisatie

Maar volgens Chris telt Patrimonium meer sterke punten. “We waren, en dat zijn we volgens mij nog steeds, een heel menselijke organisatie voor onze huurders én voor onze medewerkers. Het sociaalchristelijke is altijd een belangrijk uitgangspunt gebleven. Dat wordt natuurlijk in verschillende tijden verschillend ingevuld.” Een voorbeeld. “Vroeger kwam het voor dat wanneer een collega een ziek familie had, de toenmalige directeur daar gewoon een verpleegster heen stuurde om te helpen!”

Leuk: bijleren

In de loop der jaren zag Chris veel veranderen in de woningen. “Ik heb nog meegemaakt dat het toilet van sommige huizen zich op balkon bevond. Er is de afgelopen tientallen jaren heel veel moderne techniek de woningen binnengekomen. Van huistelefoons met video tot en met slimme luchtbehandelingssystemen.

Door die veranderingen in techniek hebben wij als onderhoudsmensen altijd moeten bijleren. Dat vond en vind ik leuk, net als het contact met mijn collega’s en de huurders. Eigenlijk was geen dag hetzelfde.”

Eisen van de tijd

Frank Wiersema werkt ‘nog’ maar twee jaar bij ons. “Als technisch medewerker op het bedrijfsbureau ondersteun ik het hoofd onderhoud, beheer ik de onderhoudsplannen en coördineer ik de verkoop van woningen uit ons bestand.” Alleen al die laatste taak van Frank geeft aan dat Patrimonium weer mee verandert met de eisen van de tijd. “Vroeger verkochten we nooit, nu zijn we er toe genoodzaakt.” Maar er zijn nog andere ‘moderne’ zaken waar Frank zich mee bezighoudt. “Neem legionella, het energielabel en natuurlijk de asbestsanering. Het is nog niet eens zo lang geleden dat niemand zich daar druk over maakte, nu willen we terecht overal waar het kan, het verwijderen.”

En hoe kijkt Frank als relatieve nieuwkomer tegen Patrimonium aan? “Ik kom zelf van een veel grotere woningcorporatie. Wat mij dus zo aanspreekt in Patrimonium is dat het een kleine,

compacte organisatie is, met goede onderlinge verhoudingen en waar heel open gecommuniceerd wordt. Ik voelde me er snel thuis.

We kunnen met weinig mensen snel, efficiënt veel werk verzetten voor onze huurders. Om hen gaat het uiteindelijk, dat zijn ze bij Patrimonium volgens mij nooit vergeten in al die jaren.”

‘Met weinig mensen kunnen we veel werk verzetten voor onze huurders.’

Niek Apotheker

Vele jaren in een woning van Patrimonium

Patrimonium is in 1914 opgericht voor het mogelijk maken van ‘goed wonen’. Zijn we daar in geslaagd? Dat moeten we uiteraard aan onze huurders vragen. Het liefst aan huurders die al bijna honderd jaar een huis van ons bewonen. Alleen: die hebben we niet kunnen vinden. Maar wél Niek Apotheker. Hij heeft vele jaren gewoond in huizen van Patrimonium. De laatste 57 jaar samen met zijn vrouw. Niek is overigens een dubbele ‘ervaringsdeskundige’: hij werkte ook tientallen jaren bij ons!

Stadhouderslaan

Niek werd weliswaar niet geboren in een huis van Patrimonium, maar het scheelde weinig. “Vlak na mijn geboorte betrokken mijn ouders een kleine benedenwoning van Patrimonium aan de Stadhouderslaan. Toen ons gezin groeide, verruilden we deze voor een ruimere bovenwoning in dezelfde laan. Vanuit ons zolderslaapkamerraam keken mijn broer en ik in de oorlog naar de overvliegende bommenwerpers.”

Van Schendelstraat

Na de ambachtsschool ging Niek aan de slag als loodgieter. Nadat

hij was getrouwd en een tijd had gewerkt in Vlaardingen, ging hij in 1957 solliciteren bij Patrimonium. “Dat was geen onbekende club voor mij, mijn vader werkte er al

‘Het onderhoud deed ik meestal zelf! Daar hoefde geen collega voor te komen!’

als administrateur.” Behalve een baan ‘kreeg’ hij ook een huis van Patrimonium, aan de Lauwersstraat. Dat huis werd in 1969 door het gezin met drie kinderen verruild voor een eengezinswoning aan de Van

Schendelstraat. “Daar hebben we, ook na mijn pensioen als opzichter bij Patrimonium, 40 jaar gewoond. Een fijne tijd!”

Merwedestraat

In 2009 betrokken Niek en zijn vrouw een gelijkvloers en licht appartement aan de Merwedestraat met een fraai uitzicht op het Dinkelpark. “Patrimonium heeft ons altijd heel goed gehuisvest. Natuurlijk, vroeger waren woningen veel eenvoudiger, kleiner en minder comfortabel. Maar dat ging op voor bijna alle woningen.” En werden de woningen

van Patrimonium goed onderhouden? “Heel goed! Want dat deed ik meestal zelf! Daar hoefde geen collega voor te komen”, besluit Niek lachend.

100 jaar terugkijken, stilstaan en vooruitkijken

In 100 jaar kan er veel veranderen op woongebied én in je leefomgeving. Soms langzaam, soms snel. Maar als je terugkijkt zie je in ieder geval dat er heel veel veranderd is. Wat zal de toekomst bieden? Laten we eens kijken naar wonen en leven in Groningen in 1914, 2014 en 2114.

1914

In 1914 telde Groningen ongeveer 80.000 inwoners. De gemiddelde levensverwachting was ongeveer 50 jaar. De meeste mensen woonden in huurhuizen. Daar hadden ze meestal alleen beschikking over koud water. Douches waren er nog niet en badkamers schaars. Men ging af en toe naar het badhuis. Heel veel huizen bezaten geen wc. Als die er wel was, bevond die zich vaak buitenshuis of het balkon. (Tot eind jaren zeventig

haalde de gemeente Groningen nog tonnetjes op bij huizen!) Elektrisch licht was nog maar net bezig het gaslicht te verdringen. De weinige welvaart in de samenleving was scheef verdeeld, AOW bestond nog niet, en de meeste mensen kregen geen pensioen. Huizen hadden houten kozijnen met enkel glas. In de niet

**Elektrisch
licht
verdringt
gaslicht!**

geïsoleerde, vaak vochtige woningen werd meestal alleen de woonkamer door een kolen- of oliekachel verwarmd. Weinig licht kwam de woningen binnen. Woningen werden vooral bewoond door grote gezinnen. Er waren maar weinig vierkante meters per persoon beschikbaar en je had dus ook weinig privacy! Buitenshuis zag je nog veel transport door paarden, fietsen en trams. Auto's waren een zeldzaamheid. In 1916 betrokken huurders het eerste wooncomplex van Patrimonium, aan de Meeuwerderbaan. Huurdersverenigingen - zoals in hun huidige vorm - bestonden nog niet.

2014

Anno 2014 huisvest Groningen ongeveer 200.000 inwoners in circa 110.000 woonruimtes, waaronder ongeveer 6.700 woningen van Patrimonium. Gemiddelde levensverwachting van de Nederlander: rond de 80 jaar. Sinds ongeveer 10 jaar is het aantal

6

Laan van de Vrede 100

Bewoner Nicolette van Delden (1967)

‘Wat geweldig dat jullie er zijn!’ Een enthousiaste Nicolette van Delden doet de deur voor ons open. Sinds september 1998 woont ze in haar flat aan de Laan van de Vrede. Op nummer 100 – een huisnummer dat haar bevalt. Want ja, ze heeft ‘iets met getallen’.

Voordat Nicolette in dit appartement trok, huurde ze een kamer van een ‘niet zo prettige huisjesmelker’.

Op een bepaald moment was ze het daar zo zat, dat ze op aanraden van een vriendin Patrimonium belde. Vijf dagen later kreeg ze een telefoontje: de woningstichting had een huisje voor haar! Nicolette twijfelde geen moment en verhuisde per direct naar de Laan van de Vrede. Hoewel ze maar weinig aan het appartement heeft veranderd toen ze erin trok, straalt haar uitgesproken smaak je van alle kanten tegemoet.

Boeken, een klassieke theeset op de grond, op de bank knuffels en poppen uit haar jeugd: ‘Toch een beetje mijn kindjes.’ Ze is tevreden. Natuurlijk, als ze zo’n woonglossy doorbladert, droomt ze wel eens over hét ideale huis, maar voor nu bevalt deze stek prima. Het is een komen en gaan van bewoners in het flatgebouw. Nicolette heeft vooral met de andere ‘oudgedienden’ op haar eigen galerij goed contact. Sommigen van die

koopwoningen in Nederland hoger dan het aantal huurwoningen. 1 op de 3 huishoudens woont in een corporatiewoning. De gemiddelde oppervlakte van een woning in Nederland is ongeveer 75 m². De gemiddelde gezinswoning is rond de 110 m².

In steden zijn de woningen vaak kleiner, in de provincie groter. In ieder geval is het aantal vierkante meters per bewoner de afgelopen eeuw fors toegenomen. Dat komt doordat de gezinsgrootte is afgenomen, maar ook doordat met het stijgen van de welvaart woningen steeds groter werden. De meeste woningen zijn redelijk tot goed geïsoleerd, droog, goed geventileerd en bieden veel wooncomfort door bijvoorbeeld dubbel glas, met gas gestookte centrale verwarming, toiletten en badkamers en vaak royale toetreding van buitenlicht. De meeste complexen voor senioren zijn voorzien van liften en andere voorzieningen zoals een gecontroleerde toegang. Veel huizen hebben een parkeerplek, want bijna iedereen heeft een auto. En: al sinds vele jaren zijn er huurdersverenigingen die de belangen van de huurders behartigen. Deze participatie van huurders is in de wet verankerd.

Veel meer vierkante meters per persoon!

2114

2114 is nog ver weg, maar bepaalde ontwikkelingen tekenen zich al af. Over tien jaar zal Groningen na verwachting circa dertig duizend meer inwoners hebben, nog los van de extra inwoners die er bij kunnen komen door gemeentelijke herindelingen.

De komende jaren zullen veel woningen nog beter geïsoleerd worden en ieder geval 'slimmer' omgaan met energie. Het gebruik van duurzame energie - uit bijvoorbeeld zon, wind en biomassa - zal toenemen. Sommige voorspellers verwachten zelfs gratis energie in overvloed! In ieder geval: 'ons' gas raakt op!

Onze huizen gaan denken!

Ook zullen er meer onderhoudsarme en milieuvriendelijke materialen gebruikt worden in de woningbouw. Onze huizen gaan 'denken': slimme computers gaan binnen- en buitenshuis dingen voor ons regelen, bijvoorbeeld op het gebied van energiebeheer, maar ook op gebied van de dagelijkse boodschappen en zorg. Vrouwen worden nu gemiddeld ouder dan mannen. Ze groeien qua levensverwachting wel naar elkaar toe. Maar alleen al de helft van de meisjes die in 2014 wordt geboren, zal in 2114 100 zijn! Patrimonium zal dan als 200-jarige hen en vele andere huurders hopelijk nog steeds wooncomfort bieden die bij de tijd is!

7

vertrekkende oudjes mist ze wel – zoals Herman, die onlangs naar een verzorgingshuis is verhuisd.

Voor Patrimonium heeft Nicolette niets dan lof. 'Als er iets stuk is, zijn ze er in no time. De galerijen,

de lift, trappen en de groenperkjes buiten: alles is altijd netjes. En pas geleden zijn in deze flat HR-ketels geïnstalleerd – een hele operatie maar wat een luxe!'

Christelijk Harmoniegezelschap Patrimonium

Sinds de oprichting in 1921 is Harmonie Patrimonium niet meer weg te denken uit het culturele leven van de stad Groningen. Het orkest verzorgt vele optredens in en rondom de stad Groningen. Op dit moment zijn er ongeveer 50 enthousiaste leden.

Wij kunnen ook optreden bij een activiteit van uw huurdersvereniging of bewonersactiviteit. Wilt u hierover meer informatie, neem dan contact met ons op via secretariaat@harmonie-patrimonium.nl.

Speelt u zelf een (blaas)instrument en bent u op zoek naar een gezellige vereniging? Neem dan contact met ons op via secretariaat@harmonie-patrimonium.nl of kom op donderdagavond vanaf 20.00 uur eens kijken bij onze repetitie in het Gerard Samponhuis aan de Concourslaan (stadspark) in Groningen. U bent van harte welkom!

Patrimonium geeft al lange tijd aan nieuwe huurders een soort van welkomstcadeau in de vorm van een boek, met daarin enkele Bijbelboeken: de Psalmen en alle boeken uit het Nieuwe Testament. Dit boek is uitgegeven door de Bijbelvereniging, voorheen De Nederlandse Gideons. Ter gelegenheid van ons jubileum bieden wij 100 huurders de gelegenheid om een extra boek te krijgen, af te halen op ons kantoor aan de Peizerweg 136. Wie 't eerst komt, wie 't eerst maalt.

COLOFON

TEKST:
Harm Draaijer

DRUK:
Drukkerij de Bruin

PRODUCTIE:
VOOR Communicatie & Creatie

VERSCIJNING:
twee keer per jaar

BELANGRIJKE NUMMERS

CAI (KABEL): Ziggo - 0900 1884

GLASBREUK: Glasservice Boekema BV
050 579 14 68

GROFVUIL: Milieudienst - 050 367 10 00
www.grofvuilmelden.nl

STORING CV: Feenstra Verwarming
0900 8455

VERSTOPPING RIOOL/AFVOER:
RRS Groningen/Drenthe - 0598 696530

MELDPUNT OVERLAST: 050 587 58 85
www.eloket.groningen.nl

HUURTOESLAG: Belastingdienst - 0800 0543
www.toeslagen.nl

ONDERHOUDSKLACHTEN PATRIMONIUM:
tijdens kantooruren, tot 16.30 uur:
050 529 99 44
klachten-inspreekapparaat:
050 529 99 60
snel:
050 529 99 70 (buiten kantooruren)

Postbus 907, 9700 AX Groningen
Peizerweg 136, 9727 AP Groningen

maandag t/m donderdag:
09.00 - 12.30 uur en 13.00 - 16.30 uur
vrijdag: 09.00 - 12.30 uur
www.patrimonium-groningen.nl

Beter leren lezen en schrijven? Bezoek het Taalcafé!

In Selwerd is een Taalcafé gestart. Iedereen die beter Nederlands wil leren praten, lezen of schrijven is op woensdag van 9.00 uur tot 11.00 uur van harte welkom in de Bibliotheek in de Vensterschool. "Het is zowel voor autochtonen als voor allochtonen én gratis", benadrukt Anke Strikwerda van de Bibliotheek.

Het is een gezellige drukte aan de leestafel. Een tiental vrouwen geniet gezellig pratend van allerlei buitenlandse hapjes. "Dit is ongebruikelijk, hoor", zegt Anke lachend. "Gewoonlijk zijn we serieus bezig met het oefenen van de Nederlandse taal." Wat opvalt, is het ontbreken van mannen en

autochtonen. "We hopen die groepen ook nog te bereiken", zegt Anke, "want het Taalcafé is bedoeld voor alle mensen die hun Nederlands willen verbeteren."

SCHAAMTE

Helana Balduk, één van de vijf vrijwilligers die met de Taalcafé-deelnemers taalspelletjes en -oefeningen doet, denkt dat schaamte misschien een rol speelt bij wijkbewoners van Nederlandse afkomst. "Terwijl dat absoluut niet nodig is", zegt ze. "Uit een gemeentelijk onderzoek in het kader van armoedebeleid kwam naar voren dat een flink aantal geënquêteerden taalondersteuning wenst. Dat leidde juist tot de oprichting van dit Taalcafé."

INHOUD

- Moestuin brengt buurt tot bloei
- Pas op voor Legionella!
- Muur met spoor
- Gijs de Groot zorgt voor de warme klank

Lees verder op pagina 2.

Stichting GWHP

JAARGANG 8
NUMMER 15
MEI 2014

www.gwhp.nl

PROEFPERIODE

Het Taalcafé bevindt zich momenteel in een proefperiode. Anke: "We zijn op 8 januari begonnen en hebben tot aanstaande juli de tijd om

ons te bewijzen. De proef is volgens de gemeente geslaagd als we minimaal 15 deelnemers tellen en de opkomst een flinke diversiteit kent: jong, oud, autochtoon, allochtoon, vrouw, man. Als dat lukt, zal het

Taalcafé in meerdere wijken worden opgezet." *Wenst u meer informatie over het Taalcafé? Ga dan op woensdag tussen 9.00 uur en 11.00 uur naar de Bibliotheek in de Vensterschool in Selwerd.*

Moestuin brengt buurt tot bloei

De tuinders van de Gelderse Es hebben het weer druk. Het is tijd om spinazie, wortels en lente-uitjes te oogsten en nieuwe gewassen in te zaaien.

De buurttuin bevindt zich tussen de flats aan de Esdoornlaan en de Gelderse Roosstraat. Het geeft de omwonenden de gelegenheid lekker de handen uit de mouwen te steken en het levert ook nog wat op: smakelijke groentes en fruit, mooie bloemboeketten en men leert de buurtgenoten kennen.

De Gelderse Es is drie seizoenen geleden opgestart met geld uit het Nieuw Lokaal Akkoord (NLA). Het initiatief kwam van drie buurvrouwen met een gezamenlijke passie voor tuinieren. Ze belden bij alle appartementen aan die buiten bloembakken hadden hangen en vroegen of die mensen het net als zij leuk zouden vinden een buurtmoestuin te starten.

AANDACHTSWIJK

De gemeente kon zich uitstekend vinden in het initiatief. Selwerd was immers aangewezen als aandachtswijk omdat er veel problemen zijn: er wonen veel mensen die moeite hebben de eindjes aan elkaar te binden, er is een hoge doorstroom van bewoners, er is psychosociale problematiek en de wijk kent diverse culturele achtergronden.

DIVERS GEZELSHAP

De gemeente stortte grond, legde een drainage-systeem aan en zorgt elk jaar voor een grote hoeveelheid compost. Onlangs nog werd er een grondwaterpomp geplaatst. Er zijn 25 mensen lid van de Gelderse Es die 22 percelen telt van elk 12 m² groot. "Onze tuinders vormen een heel divers gezelschap", vertelt Frank Valetton, één van de zes vrijwilligers die samen de organisatie vormen. "Ze komen uit Suriname, Marokko, Taiwan, China, Koerdistan en natuurlijk uit Nederland." De verbouwde groenten zijn daarom ook heel divers: van Surinaamse pepers tot peterselie.

PRIJS VAN POSTCODE LOTERIJ

Eind vorig jaar won de Gelderse Es een prijs van € 3.000,- tijdens het Grote Groen Dichterbij Evenement van het Oranjefonds, de Postcode Loterij en het IVN. Frank: "Van dat geld hebben we een picknicktafel gekocht. Verder is er een cursus biologische groenten kweken gegeven door de binnen tuinderkringen zeer vermaarde Janneke Tops." Op de vraag of ze ook last hebben van vandalisme antwoordt Frank: "Nee. De tuin ligt behoorlijk verscholen tussen de flats. Het enige waar we wel eens last van hebben, zijn kinderen die onze aardbeien opeten."

De zomer is in aantocht: pas op voor legionella!

Nog een paar maanden en dan is het weer genieten geblazen van de zomer. Het kwik gaat stijgen en velen van ons pakken de koffers voor een welverdiende vakantie. Bij thuiskomst kun je voor een onaangename verrassing komen te staan: legionella. Deze zeer schadelijke bacterie gedijt het best bij warme temperaturen en in stilstaand water. In de waterleiding bijvoorbeeld of in de tuinslang, waarschuwt Kalsbeek BV, specialist op het gebied van waterbehandeling.

Kalsbeek werkt regelmatig samen met Patrimonium, omdat de corporatie enkele zorglocaties in beheer heeft. In dat soort grote instellingen moet men altijd waken voor het gevaar van legionella. Maar ook in gewone huizen kan de bacterie voorkomen. Neem daarom de nodige maatregelen als je op vakantie gaat.

Kalsbeek heeft 5 tips:

1. Zorg ervoor dat het warm-watertoestel op minimaal 55°C staat ingesteld.

2. Spoel tappunten die niet wekelijks gebruikt worden minimaal 1x per week gedurende 1 minuut door, zowel met warm- als koudwater (bijvoorbeeld de gevelkraan of een tweede douche).

3. Zorg ervoor dat tijdens de vakantie alle tappunten minimaal wekelijks gespoeld worden. Laat alle tappunten gedurende 1 minuut, zowel met warm als koudwater spoelen, bijvoorbeeld door een buurman of familielid. Dit geldt uiteraard ook voor andere momenten van langdurige afwezigheid zoals een ziekenhuisopname.

4. Is tip 3 niet mogelijk of niet gebeurd? Spoel dan bij thuiskomst alle tappunten goed door. Dit betekent dat alle tappunten voor gebruik minimaal 5 minuten met

warm water en minimaal 5 minuten met koud water gespoeld dienen te worden. Voorkom daarbij dat het water vernevelt (douche of tuinslang). Dit doe je door tijdens het spoelen de sproeikop onder water in een emmer te houden of het sproeistuk van de slang of douche te halen.

5. Spoel in de zomerperiode een tuinslang die niet dagelijks gebruikt wordt, eerst goed door. Hang de tuinslang voor gebruik, zonder sproeistuk in een gieter en laat het water gedurende 1 minuut stromen. Het water in de gieter kun je zonder problemen gebruiken om de planten water te geven. Het is verstandig om de tuinslang na gebruik volledig leeg laten lopen en op te bergen in een koele ruimte.

De legionellabacterie vermenigvuldigt zich vooral in stilstaand water met een temperatuur tussen de 25°C en 50°C. Als besmet water wordt verneveld tot hele kleine druppeltjes, denk aan douchen, het sproeien van de tuin of het gebruik van een hogedrukspuit, is er kans de bacterie in te ademen. Dit kan leiden tot een legionellabesmetting ofwel de Veteranenziekte. De gevolgen hiervan variëren van griepverschijnselen tot overlijden. Het drinken van met legionella besmet water of het wassen van handen geeft geen risico's.

Muur met spoor

Een muur met een lengte van 35 meter scheidt de woningen op het voormalige Kwintterrein van de Verlengde Lodewijkstraat en het spoor. Zo'n lange muur kun je natuurlijk niet blind laten, die schreeuwt om een aankleding. De gemeente Groningen en woningstichting Patrimonium vroegen kunstenaar Hans van Bentem een kunstwerk te maken. Het kunstwerk is geïnspireerd op de spoorlijn. Van Bentem gaf de rode bakstenen muur een patroon van okerkleurige en zwarte stenen dat is gebaseerd op systemen en connecties zoals je die ook kunt vinden bij spoorweg-emplacementen. Op tien plaatsen op de muur zijn lichtpunten aangebracht die haltes verbeelden. Vooral als het donker is heeft het kunstwerk, door het oplichtende blauw, geel, groen en rood een bijzondere uitstraling. Ga eens kijken op een avond!

Gijs de Groot zorgt voor de warme klank

Het is de redactie weer gelukt een opmerkelijke huurder te vinden. Zijn naam is Gijs de Groot. Hij woont in één van de flats aan de Aquamarijnstraat. Zijn grootste passie is muziek maken. Natuurlijk zijn er wel meer huurders die dat met hem delen, maar Gijs is wel één van de bandleden van Jürgen en de Linkse Hobbys. Onlangs stonden ze nog in het voorprogramma van Tangarine (de huisband van De Wereld Draait Door) en wereldster Maria Mena.

Gijs is nog geen wereldster. Hij moet het nog doen met een kamer op de flat. Het is alsof daar een bom is ontploft: overal liggen kleren, muziek-instrumenten, glazen en borden, broodkorsten, enzovoort. "Tja, ik heb net een hele drukke tentamenweek achter de rug", verontschuldigt Gijs zich. Het blijkt dat hij op de Academische Pabo zit. "Misschien wel een beetje laf", grinnikt hij, "maar ik wil toch wel eerst mijn Master halen voordat ik echt verder ga met de muziek."

CELLO

Gijs speelt een bijzonder instrument: de cello. "Mijn vader nam me als zevenjarige mee naar een orkest en vertelde me dat ik een instrument mocht

uitkiezen. Ik koos voor de cello", verklaart hij. "Niet zozeer vanwege het geluid, maar meer vanwege de vorm van het instrument." Die enigszins impulsieve keuze is Gijs altijd trouw gebleven, hoewel hij zich

ook niet onbetuigd laat op de ukelele en de gitaar. Binnen de band van singer-songwriter Jürgen Visser speelt de cello van Gijs geen bescheiden bijrolletje. Integendeel: hij is duidelijk aanwezig en geeft de muziek een warme, volle klank. Bekijk de clip Water eens op jurgenvisser.nl!

Colofon

Stichting GWHP
Postbus 8078
9702 KB Groningen

bestuur@gwhp.nl

Tekstbijdragen:
Eduard van den Hoff

Alles uit deze
uitgave mag gebruikt
worden, mits met
bronvermelding.